

YAPI KREDİ SERMET ÇİFTER
KÜTÜPHANESİ Y-0723 NUMARADA
KAYITLI MECMÛ'Â-İ KASÂİD'İN
TANITILMASI

INTRODUCTION OF MECMÛ'Â-İ
KASÂİD REGISTERED AT YAPI
KREDİ SERMET ÇİFTER LIBRARY
NUMBER Y-0723

Mikail KOŞTAN

Adıyaman Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, Yüksek Lisans.
Kostan0023@gmail.com

Makale Bilgisi / Article Information

Makale Türü: Araştırma Makalesi
Yükleme Tarihi: 11.10.2020
Kabul Tarihi: 09.12.2020
Yayımlanma Tarihi: 30.12.2020
Sayı: 4
Sayfa: 418-450

Article Information: Research Article
Received Date: 11.10.2020
Accepted Date: 09.12.2020
Date Published: 30.12.2020
Volume: 4
Page: 418-450

Bu çalışma Prof. Dr. İbrahim Halil TUĞLUK yönetiminde Mikail KOŞTAN tarafından hazırlanan “Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Y/0723 Numarada Kayıtlı Mecmû'â-i Kasâid'in Mecmû'aların Sistematik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi” adlı yüksek lisans tezinden türetilmiştir.

Atıf / Citation

KOŞTAN, M. (2020). Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Y-0723 Numarada Kayıtlı Mecmû'â-i Kasâid'in Tanıtılması. *International Journal of Filologia*, 3 (4), 418-450.

KOŞTAN, M. (2020). Introduction of Mecmû'â-i Kasâid Registered at Yapı Kredi Sermet Çifter Library Number Y-0723. *International Journal of Filologia*, 3 (4), 418-450.

Mikail KOŞTAN

**YAPI KREDİ SERMET ÇİFTER KÜTÜPHANESİ Y-0723 NUMARADA KAYITLI
MECMÛ'Â-İ KASÂİD'İN TANITILMASI**

**Introduction of Mecmû'â-i Kasâid Registered at Yapı Kredi Sermet Çifter Library
Number Y-0723**

ÖZ

Mecmû'â kelimesi Arapça cem' kökünden türemiştir. Arapça toplanıp biriktirilmiş kitap anlamına gelen mecmû'â, içinde aynı veya farklı şekil, biçim ve ölçülerde; bir veya birden fazla şairin şiirlerini içeren el yazması kitaplardır. Temelde her tür ve konuda yazılmış mecmû'âlar bulunmaktadır. Bu yüzden bu kelime geniş bir manayı ihtivâ etmektedir. Osmanlı sahasında bilinen ilk şiir mecmû'âsı 15. yüzyılda ortaya çıkmış olup bu dönemden sonra sayıları katlanarak artmıştır. Mecmû'âları ilk olarak Agâh Sırrı Levend tasnif etmiştir. Mecmû'â-i kasâid, kasîde nazım biçimi ile yazılmış şiirlerin toplanmasından oluşmuştur. Kasîde kelimesi kastemek, kast ederek anlatmak anlamına gelmektedir. Kasîde Türk edebiyatında en çok kullanılan nazım biçimlerinden biridir. Divân edebiyatında 13. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar birçok kasîde yazılmıştır. Yapı olarak bölümlerden oluşan kasîde bizim edebiyatımıza Fars edebiyatı üzerinden gelmiştir. Elimizdeki Mecmû'â Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi kataloğunda "Mecmû'â-i Kasâid" olarak kayıtlı olup 79 varaktır. Mecmû'â fiziksel erk açısından genel olarak bir bütündür. Mecmû'âda kasîdelerin başlıkları (ser-levhâ) kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Kasîdelerin başlıklarında şairlerin mahlasları mevcuttur. Mecmû'âda toplam 7 şairin 64 tane kasîdesi vardır. Bu şairler; 'Amrî, Nev'î, Ümîdî, Şem'î, Necâtî, Sâfî ve Hicrî'dir. Mecmû'âda en fazla medhiye türünde kasîdeler bulunmaktadır. Bu makalede, Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Y-0723 numarada kayıtlı Mecmû'â-i Kasâid tanıtılacaktır.

Anahtar kelimeler: Türk Edebiyatı, Mecmû'â, Kasîde, Mecmû'â-i Kasâid, Medhiye

ABSTRACT

The word mecmû'â is derived from the Arabic root cem'. Mecmû'â, which means collected book in Arabic (magazine in English), are manuscript books containing poems of one or more poets which are in the same or different shape, form, and size. Basically, there are mecmû'âs written in all genres and subjects. Therefore, the word contains a wide meaning. The first known poetry mecmû'â in the Ottoman field emerged in the 15th century, and after this period its number increased exponentially. Firstly Agâh Sırrı Levend classified the mecmû'âs. Mecmû'â-i Kasâid consists of the sum of poems written in ode poetry form. The word ode (in Turkish: kasîde) stands for mean, to describe by means of meaning. Ode is one of the most used poetry forms in Turkish literature. Many odes in Divân literature were written from the 13th to the 19th century. The ode, which is formed of sections, came to our literature through Persian literature. The mecmû'â we have is registered as "Mecmû'â-i Kasâid" in the catalog of Yapı Kredi Sermet Çifter Library and has 79 leaves. Mecmû'â is generally a whole in terms of physical condition. The titles of the odes (ser-levha in Persian and Arabic) in the mecmû'â are written in red ink. There are pseudonyms of poets in the titles of the odes. There are a total of 64 odes of 7 poets in mecmû'â. These poets are; 'Amrî, Nev'î, Ümîdî, Şem'î, Necâtî, Sâfî, and Hicrî. In Mecmû'â, there are mostly praise types of odes. In this article, Mecmû'â-i Kasâid in the Yapı Kredi Sermet Çifter Library at Y-0723 will be introduced.

Key Words: Turkish Literature, Mecmû'â, Ode, Mecmû'â-i Kasâid, Praise

Giriş

Mecmû'â; kelime olarak Arapça cem' kökünden türemiş olup toplanmış, biriktirilmiş, tertip edilmiş kitap anlamına gelmektedir. "Mecmû'â: 1. Toplanıp biriktirilmiş, tertip ve tanzim edilmiş şeylerin hepsi. 2. Seçilmiş yazılardan meydana getirilen yazma kitap. 3. Dergi." (Devellioğlu, 1996: 711). Bunun dışında; "1. Dergi. 2. Çeşitli yazılardan meydana gelmiş el yazması kitap. 3. Toplanmış, derlenmiş şeylerin bütünü. (Çağbayır, 2007: 3101)" gibi anlamlara gelmektedir. Çoğulu "Mecellât: Kitaplar, mecmû'âlar, dergiler." (Devellioğlu 1996: 709) şeklindedir. İngilizce karşılığı "magazine" (Redhause, 2015: 591) olan mecmû'ânın terimi olarak karşılığı; "Aynı veya farklı türden çeşitli hacimlerde metinlerin ve risâlelerin bir araya gelmesiyle oluşturulan eserlerin ortak adı" (Uzun, 2003: 265) olarak tarif edilmektedir. Mecmû'â; din veya din dışındaki konularda nesir, şiir veya nesir-şiirlerden derlenip toparlanmış kitaplardır. Mecmû'âların temeli, Hz. Peygamberin (s.a.v.) hadislerinin yazılıp toplanmasına dayanmaktadır. Yapılan hadis derlemeleriyle beraber hadislerin tasnifi fikri ortaya çıkmış, hadisler bablara göre toplanmıştır. Mecmû'âların belirli bir tertibe kavuşması ile birlikte belirli bir veya birkaç konu ve türü içine alan müstakil derleme kitapları haline gelmiştir. Mecmû'âlar farklı şekil ve dillerde yazılmıştır. Aynı zamanda mecmû'âlar birçok konuda tertip edilmiş (mecmû'â-i eşâr, mecmû'â-i devâvin, mecmû'â-i edviye, mecmû'â-i ed'îye, mecmû'â-i tevârih, mecmû'â-i mu'ammeyât, mecmû'â-i münşe'ât, mecmû'âtü'r-resâil, mecmû'âtü'l-ehâdis, mecmû'â-i nu'ût, mecmû'â-i elgâz, mecmû'â-i medâyih vb.) ve içinde birçok türün olduğu kitaplardır. Örneğin mecmû'âlar içinde fetva, tıp, tarih, edebiyat, fal, büyü, peygamber kıssaları, ilaç tarifleri, ilahi, müzik, mektup, latife gibi içinde birçok farklı konu ve bilgileri barındırmaktadır. Bu yüzden tek başına mecmû'â kelimesi çok geniş bir alanı kapsamaktadır. Bu çalışmada Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Y-0723 numarada kayıtlı Mecmû'â-i Kasâid tanıtılacaktır.¹

1. ŞİİR MECMÛ'ÂLARI

Şiir mecmû'âları²; genellikle kütüphane kataloglarında; şiir mecmû'âsı, mecmû'â-i eş'âr, mecmû'âtü'l-eş'âr, mecmû'â-i gazeliyyât, mecmû'â-i kasâid, mecmû'â-i

¹ Bu çalışma "Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Y/0723 Numarada Kayıtlı Mecmû'â-i Kasâid'in Mecmû'âların Sistematik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi" adlı yüksek lisans tezinden faydalanılarak hazırlanmıştır. Ayrıntılı bilgi için bkz. Koştan, Mikail (2020). Yapı Kredi Sermet Çifter Kütüphanesi Y/0723 Numarada Kayıtlı Mecmû'â-i Kasâid'in Mecmû'âların Sistematik Tasnifi Projesi'ne (MESTAP) Göre Tasnifi (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Adıyaman.

² Şiir mecmû'âları ile ilgili daha fazla kaynak için bk. Gıynaş, Kamil Ali (2011) "*Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası*", Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, S.25, Konya, s. 245-260.

Mengi, Mine (1997). "Bir Şiir Mecmuası Hakkında". Ankara Üniversitesi Türkoloji Dergisi, Ankara, C.7, s.78.

Yılmaz, Ozan (2008). "*Metin Te'sisinde şiir Mecmualarının Katkısına Bir Örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmua ve Muhtevası*", Divan Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, S.1, İstanbul, s. 255-280.

Köksal, Mehmet Fatih (2016). *Yâ Kebikeç: Mecmualar Arasında*, Kesit Yayınları, İstanbul.

Aydemir, Yaşar (2001). "*Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü*". Bilig, Sayı: 19, s. 147-155.

metâli, mecmû'â-i ebyât vb. isimleri taşıyan ve bir veya birden fazla şairin şiirlerini içeren; tür, şekil, dil, uzunluk gibi açılardan bir birliğin aranmadığı el yazması derleme kitap veya defterlerdir. Bununla beraber bazı şairlerin divân ve divânçelerini mecmû'â adıyla kaydettiği de görülmektedir. Ayrıca bazı şairlerin divânlarını bitirdikten sonra yazdıkları şiirler de mecmû'âlarda tespit edilmiştir. Mecmû'âlar çoğunlukla derleme türü eserler olduğu için bir derleyeni vardır. Derleyen, kendi zevk, eğitim, kültür vb. özelliklerine göre mecmû'âları derlemişlerdir. Bu yüzden mecmû'âların derlenmesinde belirli bir koşul yoktur. Bütün bunlarla beraber mecmû'âlar derlenirken daha çok sözlü kültürde dolaşan şiirlere başvurulmuştur. “Ancak bu seçimin kimi zaman cönklerde olduğu gibi sözlü gelenekte dolaşıma girmiş şiirler arasında olduğu söylenebilir.” (Gürbüz, 2012: 101) Bu durumun temel sebebi, sözlü kültüre geçmiş olan şiirlerin halk nezdinde beğenilmiş şiirler olmalarındandır.

Osmanlı sahasında şiir mecmû'âları 15. yüzyılda ortaya çıkmaya başlamıştır. Şiir mecmû'âları günümüzdeki antoloji türü eserlere karşılık gelmektedir. (Aydemir, 2001) 15. yüzyılda bilinen ilk mecmû'â, Ömer Bin Mezîd'in *Mecmû'âtü'n-Nezâir* (1436) adlı nazire mecmû'âsıdır. 15. yüzyılda olgunlaşmaya evresine giren divân şiiri, 16. yüzyılda zirve noktasına yükselerek orijinal eserler vermeye başlamıştır. 16. yüzyılda derlenen Eğirdirli Hacı Kemal'in *Câmiü'n-Nezâir* (1512), Edirneli Nizami'nin *Mecmû'âtü'n-Nezâir* (1523), *Pervâne Bey Mecmû'âsı* (1560) gibi mecmû'âlarla beraber mecmû'âların sayıları katlanarak artmıştır.

1.1. Mecmû'âların Tasnifi³

Resmi ve özel kütüphanelerde çok sayıda mecmû'â vardır. Mecmû'âların çokluğu ve manzum-mensur birçok, şekil dil ve konuda (*mecmû'â-i eşâr*, *mecmû'â-i devâvin*, *mecmû'â-i edviye*, *mecmû'â-i ed'îye*, *mecmû'â-i tevârih*, *mecmû'â-i mu'ammeyât*, *mecmû'â-i münşe'ât*, *mecmû'âtü'r-resâil*, *mecmû'â-i nu'ût*, *mecmû'â-i elgâz*, *mecmû'â-i medâyah*) tertip edilmiş olmaları, kaynakların kullanımı ve bilinirliği açısından mecmû'âlarla ilgili bir tasnif düşüncesinin oluşmasını sağlamıştır. Mecmû'âlar ile ilgili ilk tasnifi Agâh Sırrı Levend yapmıştır. Levend mecmû'âları;

“a. Nazîreler Mecmû'âları

b. Meraklılarca toplanmış, birer antoloji niteliğinde seçme şiir mecmû'âları

c. Türlü konulardaki risalelerin bir araya getirilmesiyle meydana gelen mecmû'âlar

ç. Aynı konudaki eserlerin bir araya getirilmesiyle oluşan mecmû'âlar

e. Tanınmış kişilerce hazırlanmış birçok yararlı bilgileri, fıkraları ve özel mektupları kapsayan mecmû'âlar (Levend, 1998: 166-176).” şeklinde tasnif etmiştir. Bu tasnif temelde sadece şiir mecmû'âları ile alakalı olmayıp genel bir mecmû'â tasnifidir.

³ Diğer tasnifler için bk Köksal, Mehmet Fatih (2012). Şiir Mecmû'âlarının Önemi ve “*Mecmû'âların Sistemik Tasnifi Projesi*” (MESTAP). Mecmû'a: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları, İstanbul, s. 409-431. Kut, Günay (1986). “Mecmua”. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/ İsimler/ Eserler/ Terimler, (6. C, 170) Dergâh Yayınları, İstanbul.

Bir diğer tasnif Atabey Kılıç'a aittir. Kılıç, mecmû'aların tasnifini olumsuz etkileyen nedenlerin başında derleyen ve derleniş tarihinin kesin olarak bilinmemesine bağlar. Bunun dışında Kılıç'a göre, dağınık ve düzensiz hazırlanmaları, farklı türlerde eserler barındırmaları, mecmû'a ile ilgili okuma ve neşir sorunları, mecmû'a tasnifini olumsuz etkilemektedir. Kılıç'ın tasnifi şu şekildedir.

“1.Cilt ve tertip hususiyetleri bakımından

1.1. Cönkler

1.2. Mecmûalar

1.2.1. Tertip durumuna göre mecmûalar

1.2.1.1. Mürettep mecmûalar

1.2.1.2. Mürettep olmayan mecmûalar

1.2.2. Mürettep durumuna göre mecmûalar

1.2.2.1. Mürettibi bilinen mecmû'alar

1.2.2.2. Mürettibi bilinmeyen mecmûalar

1.2.3. Aynı zümreye mensup şahsiyetlerin eserlerinin toplandığı mecmû'alar

2. Şekil bakımından

2.1. Manzum metinler mecmû'aları

2.1.1. Kaside mecmû'aları

2.1.2. Gazel Mecmû'aları

2.1.3. Nazire mecmû'aları

2.1.4. Mu'ammâ mecmû'aları

2.1.5. Manzûm lugât mecmû'aları

2.1.6. İlâhî mecmû'aları

2.1.7. Şehrengiz mecmû'aları

2.1.8. Na't mecmû'aları

2.1.9. Hilye mecmû'aları

2.1.10. Mi'râciyye mecmû'aları

2.1.11. Matla' mecmû'aları

2.1.12. Mersiye mecmû'aları

2.1.13. Çeşitli mesnevîlerden seçkileri barındıran mecmû'alar

2.1.14. Güfte mecmû'aları

2.1.15. Müstezâd mecmû'aları

- 2.1.16. Tarih mecmû'aları
- 2.1.17. Musammat mecmû'aları
- 2.1.18. Kıt'a ve rubâ'î mecmû'aları
- 2.1.19. Dîvân mecmû'aları
- 2.2. Mensur metinler mecmû'aları
  - 2.2.1. Lugaz mecmû'aları
  - 2.2.2. Fetva mecmû'aları
  - 2.2.3. Tefsir mecmû'aları
  - 2.2.4. Şerh mecmû'aları
  - 2.2.5. Sakk mecmû'aları
  - 2.2.6. Mekân tasvirlerini içeren mecmû'aları
  - 2.2.7. Münşe'ât mecmû'aları
    - 2.2.7.1. Derleme münşe'ât mecmû'aları
    - 2.2.7.2. Tek şahsa ait inşa örneklerinden oluşan münşe'ât mecmû'aları
- 2.3 Karışık manzum ve mensur eserler mecmû'aları
  - 2.3.1. Fevâyid ve eş'âr mecmû'aları
  - 2.3.2. Farklı türleri barındıran mecmû'alar

3. Dil bakımından

- 3.1. Arapça mecmû'alar
- 3.2. Farsça mecmû'alar
- 3.3. Türkçe mecmû'alar
- 3.4. Çok dilli mecmû'alar

4. Muhteva bakımından

- 4.1. Din
- 4.2. Tasavvuf
- 4.3. İlm-i nücûm/fâl ve remil
- 4.4. Hikâye/latîfe
- 4.5. Hezel ve hiciv
- 4.6. Edviye
- 4.7. Mûsikî
- 4.8. Hat ve kitâbet

5. Şahısların tertip ettiği veya şahıslar için tertip edilen mecmû'alar." (Kılıç, 2012: 75-96)

Atabey Kılıç, sadece şiir mecmû'alarını değil mecmû'aları bir bütün olarak tasnif etmiş, tasnifine cönkleri de almıştır. Kılıç; mecmû'aları özelliklerine göre cilt ve tertip, şekil, dil ve muhteva bakımından ayrıntılı bir şekilde tasnif etmiştir. Bu tasnif diğer tasniflere göre daha ayrıntılıdır

1.2.Kasîde Mecmû'aları

Kasîde mecmû'aları⁴, bir veya birden fazla şaire ait kasîdelerin toplanmasından oluşan mecmû'alarlardır. Kasîdeler sıralama olarak şairlerin divânlarının en başında yer almaktadır.

2. KASİDE

Kasîde Arapça kâsd "kâsd: bir işi bile bile yapmak. İsteyerek. Niyet ederek. Niyet. Tasavvur. İstikamet. Yolu doğru olmak."(Yeğin, 2013: 550) kökünden türemiştir. Kasîde kelimesi kastetmek, kast ederek anlatmak anlamına gelmektedir. Buradaki kasit anlamı daha çok bir büyüğü zımnen işaret etmek veya doğrudan kastederek

⁴ Kasîde mecmû'aları ile ilgili bkz. Sürmeli, Emire Mecmû'a-i Kasâid-i Türkiye (İnceleme-Metin) (Varak 108-206) (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, 2003.

Ateşoğlu, Lokman (2003). Mecmû'a-i Kasâid-i Türkiye (1-107), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde.

Özel, Songül (2016). Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü 3424 Numaradaki Mecmû'a-i Kasâ'id (261b-299a Varakları Arası) İnceleme-Metin, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.

Dikilitaş, Harun (2019). Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü 3424 Numaradaki Mecmû'a-i Kasâ'id (126b-165a Varaklar Arası) Transkripsiyonlu Metin ve İnceleme), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.

Kacar, Kübra (2019). Bibliotheque Nationale Turc 306 Numarada Kayıtlı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni ve MESTAP'a Göre Tasnifi, Giresun Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun.

Aslan, Hatice (2016). Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 Numaralı Şiir Mecmûası (Mecmû'a-i kasâ'id) (299b-337a Varak) (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.

Kaya, Muhammet (2016). Mecmû'a-yı Kasâid ve Hikâyât: İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

Karakuş, Yasemin (2014). Seyyid Nizamoğlu Mersiyelerini İçeren Bir Şiir Mecmuası: Mecmû'a-i Kasâid, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Bozdağ, Hakan (2004). Mecmû'a-i Kasâ'id-i Türkiye (207-327 Varaklar), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde.

Aldemir, Kamil (2015). Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 Numaralı Şiir Mecmuası (Mecmû'a-i Kasa'id) (52a-91a Varak) (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.

Yilter, Sait (2006). Mecmû'a-i Kasa'id ve Gazeliyyat (Mecmû'a-i Devavin) (Halet Efendi Mülhaki, Süleymaniye Ktp. No:245) (İnceleme-Metin-Tıpkı Basım), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

anlatmak, övmek manasındadır. İsm-i fâili *kâsid*, Çoğulu “*kasâid*” şeklindedir. Kasîde okuyana *kasîde-gû*, kasîde yazana *kasîde-perdâz* denilmektedir. Arap edebiyatında ortaya çıkan bu nazım biçimi şekil olarak “Kaside: çok bölümlü gazel” (Kurnaz ve Çeltik, 2010:171) olarak nitelendirilebilir. Bununla beraber gazelden bölümlenmesi ve uzunluğu ile birlikte içerdiği konular bakımından da diğer türlerden ayrılmaktadır. Kasîder sıralama olarak divânların başında bulunur. Temel olarak kasîdeler, övmek amacıyla yazılan şiirler olarak nitelendirilebilir.

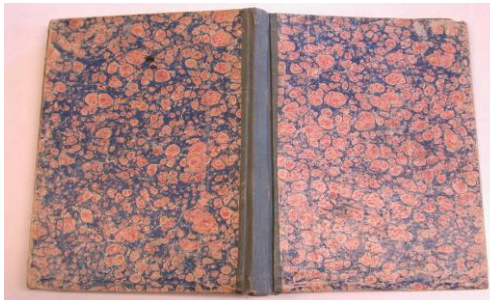
Türk edebiyatında kasîdelerin varlığı çok eski zamanlara dayanmaktadır. Kasîde, Türk edebiyatında en çok kullanılan nazım biçimlerinden biridir. Divân edebiyatında 13. yüzyıldan 19. yüzyıla kadar birçok kasîde yazılmıştır. Yapı olarak bölümlerden oluşan kasîde, bizim edebiyatımıza Fars edebiyatı üzerinden gelmiştir. Kasîde şeklen gazelin daha uzun halidir. Genellikle 33-99 beyitten oluşmakla birlikte çalışmamızda tespit ettiğimiz gibi 33 beyitten daha az kasîdelere de rastlanılmaktadır. Aynı zamanda kasîdenin alt sınırı “Kasîdenin alt sınırı 15 beyit ...”(Saraç, 2013: 48) olarak kabul edilmiş olmakla beraber, bundan daha kısa kasîdeler de vardır. Bununla beraber 99 beyitten fazla kasîdelerde vardır. Genel olarak muhteva farkından dolayı divânlarda gazel ve kasîde birbirinden ayrılmıştır. Kasîde divânlarda genel olarak bir ser-levha yani başlık taşır. Burada kasîdenin muhtevasını ya da yazıldığı kişi belirtilir. Kasîdelerin başlıkları genellikle Farsçadır. Örneğin 15. yüzyılın en önemli temsilcilerinden biri olan Ahmed-i Dâ'î'nin divânında yazmış olduğu kasîdelerde “*Der Medh-i Sultân-ı Sa'id-i Şehîd Muhammed Bin Bâyezîd Nevvera'llâhu Kabrehû, Kasîde-i Dâ'î Be-Nâm-ı Emîr Süleymân Bin Yıldırım Bâyezîd Han*” gibi başlıklar vardır. Bunun yanında divân edebiyatının büyük temsilcilerinden biri olan Şeyhî'nin (Yûsuf Sinâneddîn) divânında kasîdeler “*Der-Medh-i İbni Germiyân Tâbe Serâhum, Bahâriyyât, Tevhîd-i Sâni Bârî Te'âlâ*” şeklinde muhteva ve yazıldığı kişiye göre isimlendirilmiştir. Kasîdeler ilk olarak bir matla' beyti ile başlar ve makta' beyti ile biter. Kasîdede matla' beytinden bir sonraki beyte hüsn-i matla, makta' beytinden bir önceki beyte hüsn-i makta denir. Kasîdenin en güzel beytine beytü'l-kasîde denir. Şairin mahlasını yazdığı beyte “tâc” beyt denilmektedir. Kasîdenin kafiye örgüsü (aa, xa, xa, xa, xa, xa...) şeklindedir. (İz, 2017) Ancak bazı şairlerin kasîdelerini tamamlamamış olmaları veya şiirlerinin bir bölümünün kaybolması ya da şairin şiirini yarım bırakmasından dolayı özellikle matla' beytleri eksik kasîdelere de rastlanmaktadır.

3. MECMÛ'ÂNIN TANITIMI

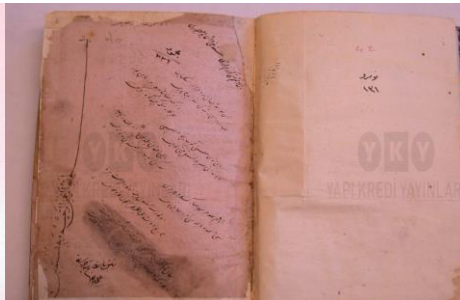
Elimizdeki Mecmû'â Yapı Kredi Hüseyin Sermet Kütüphanesi kataloğunda “Mecmû'â-i Kasâid” olarak kayıtlıdır.

3.1. Mecmû'â Tavsifi⁵

Resim 1: Mecmû'â-i Kasâid'in sırtı ve cildi

Resim 2: Mecmû'â-i Kasâid'in 1b. varagi

Cilt Özelliği: Sırtı yeşil bez, üstü baskı ebru cilt içindedir.

Kâğıt: Âharlı nohudî ve elvan kâğıda yazılmıştır.

Yazı: Eser ta'lik hatla yazılmıştır.

Dil: Türkçe

Mürekkep: Şiirler siyah mürekkeple yazılmıştır. Şiirlerin başlıkları ise kırmızı mürekkeple yazılmıştır.

Varak: 79 varak olup 79. varak boştur.

Sütun: 2 sütun

Satır: 17

Reddâde: Var

Derkenar: Mecmû'ânın 1b. 2a. 27a. 30a.'da der-kenarlar mevcuttur.

Ebat: 190x120 (150x70) mm. ebatındadır.

Başı:

Ben unutmam seni gözüm nürü

Sen dağî dâ'imâ bu mehcürü

⁵ Nüsha tavsifinde Yapı Kredi Sermet Çiftler Kütüphanesi veri tabanından yararlanılmıştır. İnternet erişimi: <https://kutuphane.ykykultur.com.tr/yordambt/yordam.php> (Erişim tarihi: 07.02.2020)
Resimler için bk. <https://kutuphane.ykykultur.com.tr/yordambt/yordam.php> (Erişim tarihi: 07.02.2020)

Sonu:

Dest-i hırşî kes anuğ vaşlında ey miskîn sağa
Ol meh-i nâ-mihribândan gögdeki yılduz yağîn

Mecmû'â-i Kasâid 79 varak olup 158 sayfadır. Bununla beraber 79. varak boştur. Mecmû'â-i Kasâid, kasîde nazım şekli ile yazılmış şiirlerden tertip edilmiş, bir kasîde mecmû'âsıdır. Mecmû'â-i Kasâid kısmen nazire mecmû'âsı özelliği de göstermektedir. Mecmû'âda birbirine nazire olarak yazılmış kasîdeler de vardır. Mecmû'âda bulunan Hicrî'nin tîğ redifli kasîdesi ve Ümidî'nin gül redifli kasîdesi Necâtî'nin aynı redifli kasîdelerine bir naziredir. Ümidî'nin Mecmû'â-i Kasâid'de bulunan hâtem redifli kasîdesi Bâkî'nin hâtem redifli kasîdesine bir naziredir. Ümidî'nin mecmû'adaki 30 numaralı kasîdesi, Nev'î'nin 2 numaralı Berâ-yı Siyâvûş Paşa başlıklı kasîdesine bir naziredir.

Mecmû'â fiziksel erk açısından genel olarak bir bütündür. Ancak mecmû'ânın 2a-b. varağının baş tarafı kopuktur. Bununla beraber zahiriyedeki tarih kıt'asının son beyiti ve 19a.'daki 2. beyit siliktir. Şem'î'nin 48 numaralı Ve Lehu Eydân Der-Hakk-ı Ca'fer Beg başlıklı kasîdenin 15. beyitinin ikinci mısrası ve 49 numaralı Ve Lehu Eydân Der-Hakk-ı Âhmed Beg başlıklı kasîdenin 1. beytinin birinci mısraı eksiktir. Mecmû'âda muhtemelen nemden kaynaklanan varakların alt, üst ve birleşim yerlerinde lekeler ve bazı varaklarda yine nemden kaynaklanan siyah lekeler mevcuttur. Mecmû'âda 1b. 2a-b. 3a. varakları arasında cetveller mevcuttur. Bu cetveller iki sütun şeklinde olup mecmû'nın diğer varaklarında kullanılmamıştır. Mecmû'ânın sayfaları kurşun kalemle numaralandırılmıştır. Mecmû'â-i Kasâid tamamen şiirlerden oluşmaktadır. Mecmû'âda mensur bölüm yoktur. Mecmû'adaki şiirlerin tamamı Türkçe olup devrin önemli şahsiyetlerine yazılmıştır.. Mecmû'ânın zahiriyesinde bir müfred beyit, bir tarih manzumesi ve 77a. varağında bir kıt'a vardır. Mecmû'âda Nev'î'nin "Mersiye-i Berâ-yı Sultân Murâd" başlıklı terkib-i bendî, baştaki tarih manzumesi ve sonundaki kıt'a dışında bütün şiirler kasîde nazım biçimiyle yazılmıştır.

Mecmû'âda kasîdelerin başlıkları (ser-levha) kırmızı mürekkeple yazılmıştır. Başlıklarda şairlerin mahlasları mevcuttur. Mecmû'â-i Kasâid'de 55 kasîdenin (ser-levha) başlığı mevcut olup, 9 tane kasîdenin (ser-levha) başlığı yoktur. Bunlardan 1 tanesi Necâtî, 1 tanesi Hicrî ve diğer 7 tanesi Nev'î'nin kasîdeleridir. Aynı zamanda bazı kasîdelerde, şairin mahlası veya kasîdenin yazıldığı kişinin adının geçtiği beyitlerin alt veya üst kısımları da kırmızı mürekkeple çizilmiştir. Mürettip, redifi olan kasîdelerin beyitlerini yazarken bazı beyitlerin rediflerini yazmamıştır.

Mecmû'â-i Kasâid tertip açısından genel olarak düzenli ve tertiplidir. Derleyici, mecmû'âda bulunan kasîdeleri yazarken aynı şairlerin kasîdelerini art arda yazmış ve hepsini olmasada bazı şairlerin kasîdelerini genel bir başlık altında toplamıştır. Örneğin Nev'î'nin kasîdeleri "Kasâyid-i Nev'î Rahmetü'llâhi 'Aleyhi'r-Rahmeti Vâsi'aten" üst başlığı altında verilmiş, Ümidî'nin kasîdelerine başlanırken "İbtidây-ı Kasâyid-i Belâgat Nizâm Ümidî Efendi 'Aleyhi'r-Rahme Der-Hakkı Pâdişâhân ü Vezzâ'ir" şeklinde belirtilmiştir. Bunun dışında aynı şairlerin art arda gelen kasîdelerinde "Ve Lehu Mersiye Der-Hakk-ı Vefâ Çelebi 'Aleyhi'r-Rahme, Ve Lehu Eydân Der-Hakk-ı İbrâhîm Paşa" başlıklarını kullanılmıştır. Mecmû'âda

Nevî'nin bazı kasîderlerinin birkaç beyiti, Nevî'nin aynı kafiye ve redifli diğer kasîdelerinden alınmıştır. Mecmû'â-i Kasâid'de bazı kasîdelerin beyitlerinin sıralanışı şairlerin divânları ile örtüşmemektedir. Ümîdî'nin "Kasîde-i Ümîdî Efendi Der-Hakkı Mehmed Paşa" başlıklı kasîdesi ve Necâtî'nin "Kasîde-i Necâtî Beg Der-Medh-i Sultân Bâyezîd Hân, Kasîde-i Necâtî Beg Der-Medh-i Şehzâde Sultân Mahmûd, Kasîde-i Necâtî Beg Der-Medh-i Sultân Bâyezâid Hân" başlıklı kasâdelerinde beyit sıralanışı divânla örtüşmemektedir.

3.2. Derleyicinin Kimliği ve Mecmû'â-i Kasâid'in Derlenme Tarihi

Mecmû'ânın zahiriyesinde bir müfred beyit, bir tarih manzumesi ve bir imza bulunmaktadır.

BİSMİLLÂHİ'R-RAHMÂNİ'R-RAHİM VE BİHİ NESTA'İN

Fe' ilâ tün Fe' ilâ tün Fe' ilün
(Fâ' ilâ tün) (Fa' lün)

Ben unutmam seni gözüm nürü
Sen dahı dâ'imâ bu mehcürü

428

Me' ulü Fâ' ilâ tû Me' fâ ilü Fâ' ilün

Ey h'âce-i cihân bize feryâd-reslik it
'Uqbâda dâhı rütbeñi Allâh ide yüce

Biz reng-i kuzât-ı melâzım u âcizüz
Faqr u mülâzemetle geçer gündüz ü gice

... itdi müftî alup nice menâşıbı
Komayup anı şabr u taḥammül katı göçe

'Aynî Efendi ile Ğanî-zâde ğadr idüp
Sürgün idüp bir ikimizi atdılar uca
Eyyâm-ı savm-ı şehr-i mübârekde her biri
Keşti-i gamda nicesi ursa yele yüce

Olursa senden yine olur merhamet bize

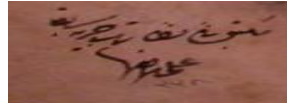
Târih düşdi cümlemiz için buna h'âce

Cân-ı nâ-pâkine ... ola kumlar şağısınca la'net

Bu renge ... bij mücrim tâ-seşe sâ'at sâ'at

Meşkübî-i Nezâret-i Harbiye-i Sabıkan (668)

‘Âli Rızâ

Tarih manzumesinde tarihin düşüldüğü son beyitin bir kısmı siliktir. Bu nedenden dolayı mecmû'ânın derlenme tarihi hakkında elimizde mevcut bir bilgi yoktur. Mecmû'âda zahiriye sayfasının sol alt tarafında “Meşkübî-i Nezâret-i Harbiye-i Sabıkan (668) ‘Âli Rızâ” imzası bulunmaktadır. Harbiye Mektebi “ II. Mahmut zamanında 1835’te subay yetiştirmek için açılan askeri mektep (Özcan 2003: 115).” olarak bilinmektedir. Bununla beraber Harbiye 1908 yılında Harbiye Nezareti adı altında dönemin Milli Savunma Bakanlığı haline getirilmiştir. Ancak imzanın sahibinin hangi Ali Rıza olduğu ile ilgili gerek tarih manzumesinde, gerekse imzada net bir bilgi yoktur. Mecmû'âda derleyen ve derlenme tarihi ile ilgili kesin bir bir bilgi bulunamamıştır.

429

3.3. Mecmû'â-i Kasâid'deki Şairler, Yaşadıkları Yüzyıllar ve Kasîdeleri

Mecmû'â-i Kasâid'de toplam 7 tane şairin 64 kasîdesi vardır. Bu şairler; ‘Amrî, Nev’î, Ümîdî, Şem’î, Necâtî, Sâfî ve Hicrî’dir. Mecmû'âdaki şairlerin kasîde numaraları ve yaşadıkları yüzyıllar aşağıdaki tabloda verilmiştir.

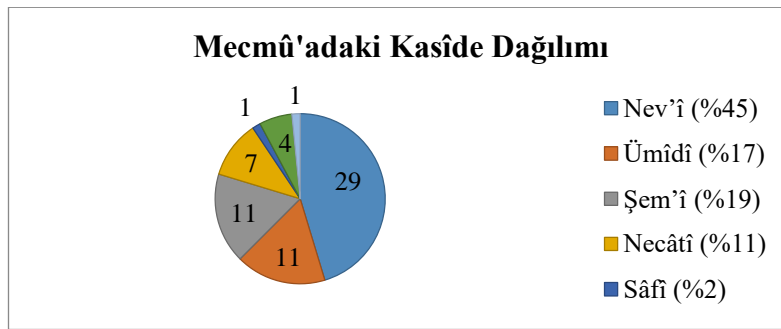
Tablo 1: Mecmû'âdaki Şairler, Kasîde Numaraları ve Yaşadıkları Yüzyıllar

Mecmû'âdaki Şairler, Kasîde Numaraları ve Yaşadıkları Yüzyıllar			
Sıra No	Mahlas	YY	Kasîde No
1	Nev’î	16. yy	1,2, 3, 4, 5,6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 14, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 25, 26, 27, 28, 29
2	Ümîdî	16. yy	30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40
3	Şem’î	16.yy	41, 42, 43, 44, 45, 46, 47, 48, 49, 50, 51
4	‘Amrî	15. yy	52
5	Necâtî	15. yy	53, 54, 55, 56, 57, 58, 59

6	Sâfi	?	60
7	Hicrî	16. yy	61, 62, 63, 64

3.4. Mecmû'âdaki Kasîdeler

Mecmû'âda 64 tane kasîde nazım şekli ile yazılmış şiir vardır. Diğer 1 kasîde terki-i bend nazım şekli ile yazılmıştır. Mecmû'â-i Kasâid'deki 29 kasîde Nevî'ye, 11 kasîde Ümîdî'ye, 11 kasîde Şemî'ye, 7 kasîde Necâtî'ye, 1 kasîde Sâfi'ye, 1 kasîde Âmrî'ye ve 4 kasîde Hicrî'ye aittir.

Şekil 1: Mecmû'âdaki Kasîde Dağılımı

Yüzdeler olarak; Mecmû'ânın % 45 yani hemen hemen yarısı Nevî'nin kasîdelerinden oluşmaktadır. Mecmû'âda en fazla kasîdesi bulunan bir diğer şairler Şemî ve Ümîdî'dir. İkisinin de şiirleri Mecmû'ânın %19'unu kaplamaktadır. Ümîdî ve Şemî'nin kasîdelerinden sonra, mecmû'âda bulunan en fazla kasîde Necâtî'ye aittir. Mecmû'ânın %11 Necâtî'nin kasîdelerinden oluşmaktadır. Mecmû'âda, Necâtî'nin 7 tane kasîdesi vardır. Bunların içinde gül, tığ, benefşe, kerem gibi önemli kasîdeler vardır. Mecmû'âdaki diğer 1 kasîde Sâfi'ye, 1 kasîde 'Amrî'ye ve 4 kasîde Hicrî'ye aittir.

Tablo 1: Mecmû'âdaki Kasîdelerin Başlıkları, Türleri ve Beyit Sayıları.

Mecmû'âdaki Kasîdelerin Türleri ve Beyit Sayıları			
Kasîde	Başlık	Kasîde Türü	Beyit Sayısı
1	Çasâ'id-i Nevî Rahmetu'llâhi 'aleyhi'r-Rahmeti Vâsi'aten	İydiyye	31
2	Berâ-yı Siyâvüş Paşa	İydiyye	22
3	Re'îs-i Küttâb Hâmzâ Beg'e Dinen Çasîdedür	Rahşiye	12
4	Sinân Paşa Serdâr Olduğuna Didükleridür	Medhiye	46

5	Vezîr-i A'zam 'Oşmân Paşayadur	Medhiye	23
6	Kasîde-i Der-Medh-i Kaşr-ı Bî-Çuşûr	Kasriyye	38
7	Kasîde-i Dürer-Bâr Der-Evsâf-ı Sür-ı Şehriyâr-ı Cem-Vağâr	Sûriye	48
8	H'âce Efendî için Dinilmişdür	Medhiye	28
9	Rûm İlinde Mihâl-Oğlı Süleymân Beg Câmî'î Vaşfinda	Dâriyye	20
10	Merhûm Sultân Süleymân Edirneye Güzerân İtdiklerinde Mağdem-i Meymenet-Merhûn İçün	Medhiye	28
11	Berâ-yı Sinân Paşa	Şitâiyye	41
12	-	Medhiye	27
13	-	Medhiye	19
14	-	Medhiye	13
15	-	Şitâiyye	35
16	-	Medhiye	25
17	Hikmetü'l-Ebrâr	Medhiye	101
18	-	Culûsiye	45
19	-	Bahariye	27
20	Berâ-yı Mu'allim-yâde Mağmûd Beg	Bahariye	32
21	-	Medhiye	38
22	Berâ-yı Celâl Beg Muşâhib-i Sultân Selim	Medhiye	54
23	Re'isü'l-Küttâbiken Ferîdün Beg'e Virülmüşdi	İydiyye	22
24	Hasan Ağa İçün	Medhiye	23
25	Der-Şifat-ı Ceng-î Tâbûr-ı Sinân Paşa Ki Der-ân Târih Güft	Medhiye	29
26	Der-Vaşf-ı Sultân-ı 'alışan Vâlide Sultân	Medhiye	28
27	Berâ-yı Sultân	Medhiye	23
28	Mersîye-i Berâ-yı Sultân Murâd	Mersîye	6-70
29	Mersîye-i Berâ-yı Şeh-zâdegân	Mersîye	17
30	İbtidâ-yı Kaşâyîd-i Belâgat Nizâm Ümidî Efendi 'aleyhi'r-Rahme Der-Hağğı Pâdişâhân u Vezzâ'ir	Medhiye	37
31	Kaşîde-i Ümidî Der-Medh-i Mehemmed Çelebi	Medhiye	47
32	Kaşîde-i Ümidî Efendi Der-Hağğı Selim Hân	Verdiyye	42
33	Kaşîde-i Ümidî Efendi Der-Hağğı H'âce-Zâde	Medhiye	39
34	Kaşîde-i Ümidî Efendi Der-Hağğı H'âce-Zâde	Bahâriye	39

35	Kaşide-i Ümidî Efendi Der-Haqqı Mehemmed Paşa	Medhiye	56
36	Kaşide-i Ümidî Efendi Der-Haqqı Kağı-Zâde Efendi	Şitâiyye	40
37	Der-Medâyiğ-i Nişancı Mehemmed Çelebi	Medhiye	45
38	Kaşide-i Ümidî Berâ-yı Ađmed Çelebi	Medhiye	42
39	Kaşide-İ Bahâriyye-İ Ümidî Der-Medğ-İ Mehemmed Çelebi Rađmetu'l-Lah	Bahâriye	50
40	Kaşide-i Ümidî Der-Culûs-ı Sultân Selîm Hân	Culûsiyye	41
41	Kaşide-i Şem'î Der-Medğ-i Sultân Süleymân Hân	İydiyye	40
42	Kaşide-i Şem'î Der-Haqq-ı Süleymân Hân	Medhiye	39
43	Kaşide-i Şem'î Der Haqq-ı Sülymân Hân	Medhiye	30
44	Kaşide-i Şem'î Der-Medğ-i Sultân Süleymân Hân	Medhiye	31
45	Kaşide-i Şem'î Der-Haqq-ı İbrâhîm Paşa	Kudûmiyye	28
46	Ve Lehu Eyđân Der Haqq-ı İbrâhîm Paşa	Medhiye	41
47	Ve Lehu Eyđan Der-Haqq-ı Piri Paşa	Medhiye	54
48	Ve Lehu Eyđân Der-Haqq-ı Ca'fer Beg	Medhiye	47
49	Ve Lehu Eyđân Der-Haqq-ı Ađmed Beg	Medhiye	30
50	Kaşide-i Der-Haqq-ı Muhammed Beg Li-Şem'î Efendi	Medhiye	30
51	Ve Lehu Mersîye Der Haqq-ı Vefa Çelebi 'aleyhi'r-Rađme	Mersiye	23
52	Ve Lehu Eyđan Der-Medğ	Bahâriye	44
53	Kaşide-i Necâtî Beg Der-Medğ-i Bâyezîd Hân	Medhiye	41
54	Kaşid-i Necâtî Der Haqq-ı Bâyezîd	Tiğiyye	62
55	-	Medhiye	45
56	Kaşide-i Necâtî Beg Der-Medğ-i Sultân Bâyezîd Hân	Medhiye	52
57	Kaşide-İ Necâtî Beg Der-Medğ-i Şeh-Zâde Sultân Mahmûd	Medhiye	47
58	Kaşide-i Necâtî Beg Der-Medğ-i Şeh-Zâde Sultân Mahmûd	Seheriyye	32
59	Kaşide-i Necâtî Beg Der-Medğ-i Sultân Bâyezîd Hân	Verdiyye	40
60	Kaşide-i Şâfi Der-Haqq-ı 'Âli	Medhiye	49
61	Kaşide-i Hicrî Der-Medğ-i Sultân Süleymân	Tiğiyye	70
62	Kaşide-i Hicrî Der-Haqq-ı Süleymân Hân	Medhiye	40
63	Kaşide-i Hicrî Efendi Der-Haqq-ı Süleymân Hân	Medhiye	30

64	-	Medhiye	28
----	---	---------	----

Mecmû'âda, en fazla medhiye türünde kasîdeler bulunmaktadır. Mecmû'âdaki en kısa kasîde 12 beyittir. Buna karşın mecmû'âdaki en uzun kasîde 101 beyittir. Mecmû'daki kasîdelerde toplam 2423 beyit vardır. Her bir kasîdede ortalama 37 beyit bulunmaktadır. Kasîdelerin beyit sayılarında genel bir standart yoktur.

Tablo 2: Mecmû'âdaki Şiirlerde Kullanılan Aruz Kalıpları

Aruz Kalıbı	Aruz Bahirleri	Şiir Numaraları	Adet
Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün	Remel	6, 17, 19, 20, 26, 27, 28, 32, 33, 34, 39, 40, 46, 59, 62, 63, 65	17
Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün Mefâ'ilün	Hezec	5, 8, 9, 12, 13, 14, 22, 23, 25, 41, 43, 44, 50	13
Mef'ûlü Fâ'ilâtü Mefâ'ilü Fâ'ilün	Muzari	2, 3, 7, 10, 21, 30, 49, 51, 53, 54, 55, 56, 61	13
Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilâtün Fe'ilün	Remel	16, 31, 35, 36, 37, 38, 42, 47, 48, 58, 64	11
Mefâ'ilün Fe'ilâtün Mefâ'ilün Fe'ilün	Müctes	4, 11, 18, 24, 52, 60,	6
Mef'ûlü Mefâ'ilü Mefâ'ilü Fe'ülün	Hezec	1, 57	2
Mefâ'ilün Mefâ'ilün Fe'ülün	Hezec	15, 45	2
Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün Müstef'ilün	Rezec	29	1

Mecmû'âdaki kasîdelerin hepsi aruz vezni ile yazılmıştır. Kasîdelerde 5 farklı bahirde 65 tane vezin kullanılmıştır. Mecmû'âdaki şiirlerde nicelik açısından en fazla “Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilâtün Fâ'ilün” vezni kullanılmıştır.

3.5. Mecmû'ânın Dil Hususiyetleri

Mecmû'a-i Kasâiddeki kasîdeler, 15 ve 16. yüzyıllarda yaşamış olan şairlere aittir. 15. yüzyıldan sonra dilde Arapça ve Farsça'nın etkisi hızla artmıştır. “Edebî dil olarak ilk ürünlerini XIII. yüzyıl sonunda vermeğe başlayan Batı Türkçesi, XIV. ve XV. yüzyıllarda Fars dili ve edebiyatının etkisi altında gelişerek, XVI. yüzyılda, bu yolda erişebileceği son hadde varır.” (Levend, 1960: 15) 16. Yüzyılda Osmanlı Türkçesi muazzam bir şekilde Arapça ve Farsça'nın etkisine girmiştir. Mecmû'adaki şiirlerde, kelime bazında Arapça ve Farsça kelimeler fazla olsa da

mecmû'adaki kasîdelerin dili dönemine göre anlaşılırdır. Bununla beraber 64 kasîdenin 9 tanesinde ek halinde Türkçe redif kullanılmıştır.

Mecmû'ada arkaik ve halk ağzına özgü kelimeler vardır. Örneğin “yağı” Eski Anadolu Türkçesinde “düşman” anlamına gelmektedir.

Ƙanlı bıçaƘlı yağı iken düşmen ile ol (K61/62)

Buna benzer bir başka örnek ise “ırıl-“ kelimesidir. “ırıl-“ ayrılmak, uzaklaşmak anlamın gelen ve özellikle halk ağzında kullanılan bir kelimedir.

Surûr-ı zevk ile ‘âlemde müstedâm olasın
ırılmaya özün-den İlahî zıll-ı Hudâ (K52/44)

Bunun dışında bir diğ er örnek ise “kaçan” kelimesidir. Aş ağıdaki beyitte geçen kaçan; ne zaman, ne vakit anlamına gelmektedir. Bu kelime de özellikle halk ağzına sıklıkla kullanılan bir kelimedir

Ƙaçan ki şehd ü ş ekker ş açsa ş atlu sözle olur
Zebân-ı hâmesi münkâr-ı tûti-i güya (K52/23)

Özellikle kasîdelerde, Türkçe deyim ve atasözleri, çok başarılı bir şekilde kullanılmıştır. Bu deyim ve atasözlerinin bir kısmının günümüzde hala varlığını sürdürdüğünü söyleyebiliriz.

434

“ Bir gönül yapmak Kabe yapmak gibidir.”

Muğarrerdür bu ‘ârif gönli yapmak Ka‘be yapmağ dur
Revâdur Ka‘be bünyâd idesin şâhum Halîl-âsâ (K9/14)

“ Yanlış hesap Bağdat’tan döner.”

Meşeldür söylenür yanlış döner Bağdâd’dan dirler
N’ola kılsa hidâyet baş a necm-i re’y-i rahşâni (K14/9)

“ Kana kana iç-”

Devran Sikender’inüñ elinden Hızır gibi
Her dem hayât şuyun iç er kana kana (tiğ) (K54/17)

“ El vururp çıkar-”

Düşman günü ki kından el urub çıkara Şâh
Benzer ş u püst dan çıkan ef‘î yılana (tiğ) (K54/16)

“Bir ayak üstünde seyr et-”

Bu ‘acep hikmet degül mi himmet-i merdân ile
Şarḫ u ğarḫı bir ayağ üstine seyr eyler (‘ilm) (K61/9)

“Kapıda kul ol-”

Ey tâcdâr mülk-i cihân begleri senün
Kapuḡda ḫulun olmağ ile eyler iftihar (K53/27)

“Bir içim su ol-”

Ditreyüp üstine düşse n’ola ezhâr-ı çemen
Bir içim şudur leṭâfetde bugün âb-ı revan (K33/7)

Kasîdelerdeki Türkçe kelimelerde Eski Anadolu Türkçesine ait ses özellikleri görülmektedir. Örneğin kelimeler ve ekler daha çok yuvarlak halleri ile (altun, kendün, fûlan, demür, Hüsrev’ün, -uḡdadur, -un, -ün, -ur, -ür, dur, dür) kullanılmıştır.

Yaḫup yıḫar ne Revân’ı ḫor **ol** ne Şirvan’ı
Halâş iderse ‘Acem begleri revânı yiter (K4/20)

435

Tâc ile faḫr iderdi ezel pâdişâhlar
Tâc ile taḫt **anuḡla** ider şimdi iftiḫâr (K7/27)

Beyitlerde geçen *ol* işaret zamiri Eski Anadolu Türkçesinin ses özelliklerindedir. Günümüzde *l* düşerek o haline gelmiştir. Bununla beraber o zamiri ek aldığı anda anı, anuḡ, aḡa gibi şekillere dönüşmüştür.

Çün **eyü** ad eylemekdür pâdişehlikden murâd
Ol **eyü** ad ister ise baḫşış ü dâd eylesün (K28/51)

Eski Türkçedeki *edgü* (iyi) kelimesi Eski Anadolu Türkçesinde eyü şekline dönüşmüştür. Kasîdelerde bu şekilde kullanılmıştır.

Mesned-i câh-ı celâlinde ser-efrâz **oluban**
İrmeye ḫatır-ı âsüdeḡe âşâr-ı subḫan (K36/40)

Zarf-fiil eki Eski Anadolu Türkçesinde *-uban, -üben* şeklindedir. Bazı beyitlerde zarf-fiil eki bu şekilde kullanılmıştır.

Şol bir **demür** kuşağlı cihân pehlevân gibi
Demdür ki kuşağın iki yerden kuşana tîğ (K54/5)

Eski Anadolu Türkçesinde dudak ünsüzlerinin (*b,m,p,v*) etkisiyle görülen yuvarlaklaşmalar “*demür, kapu*” mecmû'ada da mevcuttur.

Eylegil tâbüt-ı cismün ğarğa-i nîl-i fenâ
Tâ bula Mûsî-i cân Fir'avn-ı nefsün den mefer (K17/29)

Beyitte geçen –*gil* eki emir kipinin 2. tekil şahıs çekimidir. Bu ek Eski Anadolu Türkçesinin ses özelliklerindedir. Nitekim bu ekin varlığını mecmû'ada görmek mümkündür.

Bir avuç kan nedurur **eyleyevüz** anı dirîğ
Bir nefes cân nedurur k'olmaya cânâne fidâ (K42/21)

Beyitte, biz ve ben zamirleri ile fiillerin birleşiminden oluşan “*eyleyevüz*” ve durmak fiilinin geniş zaman çekimi “*durur*” Eski Anadolu Türkçesine ait ses özelliklerindedir. Türkiye Türkçesinde bu ekin yerini fiil şahıs ekleri almıştır.

3.6. Mecmû'anın İmlâ Hususiyetleri

- a. Mecmû'ada hizmet kelimesi genellikle “hizmet” şeklinde yazılmış olup (د) hizmet ve (ض) hizmet şeklinde yazıldığı görülmüştür.
- b. Türkçe kelimelerdeki “t” ve “d” ünsüzü bazı yerlerde d; dolap, dola bazı yerlerde t; tolu, tolap şekli ile yazılmıştır.
- c. tütî kelimesi ekseriyetle (طوطى) şeklinde yazılmış olup, bazı yerlerde (توتى) tütî şeklinde yazılmıştır.
- d. Mecmû'ada η ünsüzü ekseriyetle kef (ك) harfi ile gösterilmiş olup bazı yerlerde üzerine üç nokta konmuş şekilde de (كٓ) gösterilmiştir.
- e. S harfini şîn harfinden ayırmak için (س) harfi yeryer şeklinde yazılmıştır.
- f. Sağa (ساکه) ve (سکا) olmak üzere iki farklı şekilde yazılmıştır.
- g. Gonca ve nice kelimelerinde c ve ç harflerinin biribiri yerine kullanıldığı tespit edilmiştir. Örneğin; gonce (غنجه) ve gonçe (غنچه) şeklinde yazılmıştır. Nice kelimesinin yazımı, nice (نجه) ve niçe (نچه) şeklindedir.
- h. Yükseklik anlamındaki dağ kelimesi, bazı yerlerde (طاغ), bazı yerlerde ise (داغ) şeklinde yazılmıştır.

i. Mecmû'ada redifi olan kasîdelerin bazılarında, beyitlerden birkaçının redifleri yazılmamıştır.

4. Mecmû'âdaki Kasîdeler

Aşağıda mecmû'âdaki kasîdelerin ilk ve son beyitleri verilmiştir. Dipnotta beyitler divân ile karşılaştırılmış olup, divânların ismi kısaltılarak verilmiştir. Nev'î'nin divânı "ND", Necâtî'nin divânı "NB", Ümîdî'nin divânı "ÜD", Şem'î'nin divânı "ŞD", Amrî'nin divânı "AD" şeklinde kısaltılmıştır.

Tablo 3: Mecmû'âdaki Kasîdelerin İlk ve Son Beyitleri

Mecmû'âdaki Kasîdelerin İlk ve Son Beyitleri			
V. nu.	Mahlas	Matla' beyti / bendi	Makta' beyti / bendi
2a	Nev'î	Tâ 'îd-i ruḥuḡ Ka' be-i aşḫâb-ı şafâdur Âyine-i ḡalbüm aḡa ḡoş ḡible-nümâdur	Her-bâr ola maḡrûn-ı dem-i ḡıẓr u Mesîḡâ Ol zât ki ' İsa-nefes ü ḡıẓr-liḡâdur
2b	Nev'î	Her yılbaşında mâḡ görüp 'îd ider ' avâm ⁶ Göster ḡaşuḡ ki 'îd ide erbâb-ı dil müdâm	Tenvîr-i ḡal' atıḡle zamân ola müstenîr ⁷ Temkîn-i ḡudretüḡle zemîn ola müstedâm
4a	Nev'î	Naḡ -ı murâdum üstine sürüp hemîşe at Bir lu' b ile ider beni devr-i zamâne mât	Nev'î du' â-yı devletüḡ eyler şabâḡ u şâm "Bi'l-vâhibi'lezi ḡaleḡa'l-mevte ve'l-hayât"⁸
4a	Nev'î	'Ale'ş-sabâḡ ki serdâr-ı leşker-i häver Sipâḡ-ı Rûm ile ḡıldı diyâr-ı şarḡa sefer	Bi-ḡaḡḡ-ı fazl-ı Ebûbekr ü heybet-i Fârûḡ Bi-ḡaḡḡ-ı ḡürmet-i 'Osḡmân u 'İşmet-i ḡayder
5a	Nev'î	Seḡerden dâver-i evreḡ-i dîvân-ı Süleymânî Vezâret şadrına bir rûḡ-ı şânî ḡıldı erzânî	Hemîşe ḡuḡb-ı ' âlem gibi ol şabit vezâretde Getürme ' aynüḡe herḡiz ḡilâf-ı vaz' -ı devrânı
6a	Nev'î	ḡaşr-ı cennet mi bu yâ bâḡ-ı İrem yâ ḡülsitân Yâ ḡarîmü'l-ḡuds ü yâ beytü'l-ḡarem yâ âsumân	Maḡremüḡ olsun neşât u ḡande vü ' ays u ḡarab ḡâdimüḡ ferḡunde vü ḡandân u ḡurrem şâdmân
7a	Nev'î	Bir şubḡ-dem ki sūr-ı ḡüle ebr-i nev-bahâr Gönderdi jāleden şaçılıḡ dürr-i bî-şümâr	Naḡ -ı zemînde ⁹ şâḡ ile şeh-zâde var olup Erkân-ı devleti ola bâḡî vü pâyidâr
8b	Nev'î	Seḡâb-ı cüd u fazlıḡ bâḡ-ı dehri ideli pür-nem Nesîm-i büy-i ḡulḡuḡla bahâr-ı memleket ḡurrem	Şabâ-yı şöhretin fâyiḡ ziyâ-yı şevketin lâyiḡ Nehâr-ı kevkebin ferruḡ bahâr-ı ḡâlî' in ḡurrem
9b	Nev'î	Olaldan câmi' -i eflâke mi' mâr-ı ezel zîbâ	Binâ-yı ' ömrüḡ olsun dünyeler ḡurdukḡa pâyende

⁶ Kasîdenin 1-7.beytleri mecmûânın 3b. vараḡının baş tarafı kopuk olduḡu için eksiktir. ND. s. 103.

⁷ ola müstenîr: müstenîr olup ND. s. 103.

⁸ "O ki ölümlü ve hayâtı yarattı" Mülk: 67/2

⁹ zemînde: cihânda ND. s. 46.

		Ṭolaldan mescid ü mihrâb ile ma' müre-i dünyâ	Nihâl-i devletün ser-sebz ide ol kâdir-i yek-tâ
10b	Nev'î	Bir şubh-dem ki perde-i şâmî götürdi bād Kıldı 'arūs-ı mihr-i şafağ burka'ın güşād	İdüp hıyâm-ı kâdrüni Hağ çarhıdan bülend Virşün tınâb-ı 'ömrüğe devletle imtidād
11a	Nev'î	Meger şitâda şikest oldı şîşe-i devrân Pür oldı hürde-i minâ harîm-i bâg-ı cihân	Hemîşe nâme-i 'ömründe nağş-ı mihr-i bağā Berât-ı kâdrüğe tevki'ı "lem-yezel" ünvan ¹⁰
12b	Nev'î	Müşîr-i ekrem ü rükn-i mu' azzam dâver-i ekber Kerem-sâz u suhan-dân u hüner-bîn ü hüner-perver	Dürüd-ı lâ-yenâm ile mükehhâl dîde-i bahtuğ Fürüg-ı lâ-yezâl ile çerâg-ı devletün enver
13b	Nev'î	Seher kim kaşr-ı çarhuğ husrev-i hurşîd-i tâbânî ¹¹ Sipihr-i zâle bir altunlu hil'at kıldı erzânî	Çapıñdan hil'at-i teşrîf geysün husrev-i hâver Elüñden cām-ı zehr-âlüd içsün şarğ sultânı
14a	Nev'î	İdüp bir noğtanuğ remzinde 'âciz biñ suhan-dânı Elifden başladur mîm-i femüñ erbâb-ı 'irfanı	İlâhî eyle her bir meyvesin bir nañlı-ı ber-hurdâr Hemîşe çeşmesâr-ı ¹² feyz-i fazluğ beslesün anı
14b	Nev'î	Şikest oldı meger minâ-yı ahzâr Zemîn pür hürde-i minâ ser-â-ser	Tenüñ cân olduñca şadra olsun Lisânuğ mağşad-ı eşrafâ maşdar
15b	Nev'î	Şubh-dem sine-i aħbâb gibi kalb-i cihân Pür idi şıdğ u şafâ ile olup reşk-i cinân	Harem-i cāhını Hağ hurrem ü ħandan itsün Esmesün devletinüñ gülşenine bād-ı ħazân
16b	Nev'î	Ey vücüd-ı mümkünât inşâ-yı luğfuñdan eşer Cümle 'âlem mübtedâ-yı feyz-i cüduñdan ħaber	Pâdişahuğ ide Hağ eyyâm-ı devr-i devletin Dâ'imâ mağşületü'l-amâl ü mağzıyyü'l-vatar ¹³
19b	Nev'î	Meger ki çekdi kulağın mübeşşir-i iğbâl Şafağda ħayli kızarmış göründi gice hilâl	'İdâd-ı leşkerüğe Hağ virüp şümâr-ı nücum Nücum-ı leşkerüñ olsun rücum-i ehl-i dâlâl
20b	Nev'î	Dâstân-ı mihr okur hep nüşâ-i gülden hezâr Neylesün ammâ ki yoğ güllerde güş-ı i' tibâr	Günlerüñ 'id ü bahâr olsun giceñ Qadr ü Berât Devletün mihrini tâbân eylesün perverdigâr
21b	Nev'î	Yemm-i aħdar gibi mevc urdı çemen geldi bahar Zevrağ-ı cām ile demdür idelüm 'azm-i kenâr	Çemen-i cāhuñı Hağ tâze vü ser-sebz itsün İrmesün bād-ı ħazândan aña hergiz âzâr
22b	Nev'î	Mağşüd idüp müdebbir-i abdân-ı ¹⁴ "kün fe-kân" ¹⁵ Âsâyiş-i ma' išet-i cumhür-ı ins ü cân	Olsun vücüdi şıhhat-ile pâydar olup Düşmen za'if ü baht kavî 'ömr nev-cüvân

¹⁰ "Zevâl bulmaz, zâil olmaz, bâkî, kalıcı. (Allâh'ın sıfatlarındandır.)" (Devellioğlu, 1996: 654)

¹¹ tâbânı: rahşâmı ND. s. 138.

¹² çeşmesâr-ı: cüybâr-ı ND. s. 141.

¹³ "Emellerin mahsülü ve kazaların gereği"

¹⁴ Abdân-ı: aħkâm-ı ND. s.120.

¹⁵ "'Ol' (kün) der, o da hemen oluverir" Bakara: 2/117

24a	Nev'î	Sarây-ı emn ü ikâmet degül bu cây-ı gurûr Döşer mi 'âkil olan âb u gilde nağ'-ı hużûr	Bi-hağğ-ı süre-i ẓâhâ vü hürmet-i Baḥḥâ Bi-hağğ-ı nuḡğ-ı Kelîm ü bi-hağğ-ı nûr-ı Zebûr
25b	Nev'î	Hilâl-i 'ıyd kim gird-i şafağdan göricek anı Ḥayâl itdüm gönülde ḥançer-i ḥün-rîz-i cânânı	Vücûduḡ nâme-i ikbâle tevķî'-i refî' olsun Hilâl-i 'ıydveş gündün güne bul ḡadr ü 'unvânı
26a	Nev'î	Ne mâh durur ruḡuḡ iy mihr-i âsumân-ı kerem Ki ṭal'atüñle bulur nûr u fer çerâğ-ı himem	Binâ-yı 'ömrüñe keşr ü zevâl irişmeye hiç Fütûḡ u yümn ü sa'âdet olup aḡa munzam
27a	Nev'î	Mücâhid fi-sebîli'llâh Sinân Paşa-yı ceng-âver Kim oldur cân u ser virür fedâyilerde ser-defter	İlâhî bâdbân-ı devletin şakla yavuz yilden Vücûdı zevrağına kıl ḡadîd-i 'işmetüḡ lenger ¹⁶
28a	Nev'î	Ḥall ü 'akd-i milk ü millet dürr-i dendânuḡdadur Dillerüñ cem'ıyyeti zülf-i perîşânuḡdadur	Ḥağ Ta'âlâ'nun yem-i cûdından alsun feyzini Ol nemek kim kefçe-i baḡr-i nemek-dânuḡdadur
29a	Nev'î	İy cemâl-i maṭla'-ı nûr-ı cenâb-ı salṭanat Ṭal'atüñden zâhir oldı âfitâb-ı salṭanat	Bî-ḡaber olsun mağâm-ı ḡadr ü câhuḡdan 'uḡûl Mâverâ-yı 'arşa kûr çetr-i ṭnâb-ı salṭanat
29b	Nev'î	Başlayaldan devre bu fânûs-ı çarḡ-ı pür 'ıber Bağlayaldan peyker-i tekvini ressâm-ı şuver Ḥük-m-i âba ile idelden tağzâ-yı zuḡur Ümmehât-ı çâr 'unşurdan mevâlîd-i beşer Olalı mensûb-ı ṭas-ı gerdîş ü nağ'-ı zemin Lu'bet-i nerd-i ḡazâ şaṭranc-ı esbâb-ı ḡader Böyle ḡaşmın itmedi hergiz daḡı nerrâd-ı ḡâk Böyle şeh mât itmedi ferzîn-i çarḡ-ı ḡileger Yazmadı nağğâşlar böyle temâşîl-i 'aceb Virmedi vaşşâflar 'ayn ü naẓîrinden ḡaber ¹⁷ Böyle ne bir vâkı'a gösterdi mir'ât-ı ḡayâl Böyle ne bir şekl-i hâ' il gördi ḡassâs-ı başar Ḳıldı nağğ-ı Ka'beteyn-i 'âlem-i kevn ü fesâd Bir 'aceb bâzîçe kim taḡtında muzmer ḡayr ü şer	Gül ḡamından bülbülü nâlân idersin 'aḡıbet Bir iki gün güldürüp giryân idersin 'aḡıbet Ey felek her nâzenin cismi n'idersin besleyüp Çünkü sen perverdeḡi ḡurbân idersin 'aḡıbet Bir gün evvel bârî gel cân milkin âbâd idelüm Çün ki ten ma'müresin vîrân idersin 'aḡıbet İtmesün devründe hergiz ḡahḡaha kebk-i derî Giryeden çün gözlerini ḡan idersin 'aḡıbet Kimseler câm-ı ḡurüründen senüñ mest olmasun Ḥ'âbnâk-i merg idüp ḡayrân idersin 'aḡıbet Pister itseḡ her kimüñ cismine dehrüñ güllerin Çeşmine her ḡoncasın peykân idersin 'aḡıbet Ḳalbümüz Ya'ḡûb-veş bir Yûsuf'a meftûn idüp Fürḡatinden maḡzen-i aḡzân idersin 'aḡıbet

¹⁶ Bu beyt divanda 29. beyittir. ND. s. 59.¹⁷ Divanda bu beyit 1. bendin 6. beytidir. ND. s. 171.

		Nâ-yib-i sulţân-ı hurşîd oldı var ise Zühâl Şîve-i Behrâm idi hûn-ı şafağ vaqt-i seher Şefkat-i evlâdını bu zâl-i bed-mihrün görüp Merd olanlar rişte-i peyvend-i zenden el keser Üstine gerçi dönersin bir iki gün 'aķıbet Âsiyâ gibi idersin daneji zir ü zeber Âh elüpden ey haķıķatsüz vefâsuz dehr-i dñn Şâhlar şeh-zâdeler sulţân-ı ķahruđdan zebñn	'Ömr-i Nuħ olsa müyesser yoķ elünden hiç ħalâş Fülk-i cismi ħarķa-i tñfân idersin 'aķıbet Şîr-i engürü içüp devrñnde her kim şad olur Hñn-ı eşkin sübhâ-i mercân idersin 'aķıbet Raħt u baħtın her şehññ bir demde ber-bâd eyleyüp Taħta ile taħtını yeksân idersin 'aķıbet Bir kefen bulmaz dem-i âħırda alup ¹⁸ 'ariyet Pirehenden cismini 'üryân idersin 'aķıbet Bî-vefâlık ey felek mâhiyyet olmuşdur saña Sîret-i nâ-mihribânı şan' at olmuşdur saña ¹⁹ 'Aķıbet bulsun sözün besdür şikâyet Nev'î'yâ Cümlesine eylesün Allâh rahmet Nev'î'yâ
32a	Nev'î	Gül vaķtı geldi ħâķde güller nümâyân oldı âh Şimdi bizüm bir ħoncamuz ħâķ içre pinhân oldı âh	Ĥıfz u amânına Ĥaķ'uñ ışmarladum şâhum seni Ol bezme kim her şeb aña şem'-i fñrñzân oldı âh
32b	Ümîdî	Devr itdi çenber-i felegi mâh-ı nev-tamâm Güyâ tolandı ħalka-i bezm-i şafâyı câm	Ĥadd-i 'adññı bâr-ı melâl eylesün hilâl Sen ol hemîşe gün gibi rif' atde müstedâm
33b	Ümîdî	Yazdı altunile bir lâm-ı hilâl-i şevval Leyle-i 'îd-i hümâyûna ola tâ kim dâl	Bedr olup burc-ı sa'âdetde hilâl-i ķadrññ Âfitâb-ı şeref-i zâtuña irmeye zevâl
35a	Ümîdî	Şahñ-ı bâĝ içre olup ser-'asker-i ezhâr gül Urdı başına seher bir miĝfer-i zerkâr gül	Sine-i a' dâda tñrññ şâhlar peydâ idüp Zaħm-ı peykânññdan anda açıla her-bâr gül
36b	Ümîdî	Mevc urup yatur çemen mânend-i baħr-ı bî-kerân Pençe-i mercâna döndi şâhsâr-ı erĝavân	Ĥurrem ü ħandân olup dâ'im bahâr-ı devletññ Reşķden olsun 'adñnuñ çihresi berg-i ħazân
38a	Ümîdî	Bir seher gül-geşt-i gülzâr itdi båd-ı nev-bahâr Jâleler ²⁰ kıldı ayaĝına niçe gevher nişâr	Ĥâşılı ser-sebz olup her ân 'ömrññ ħâşılı Şâhsâr-ı ravza-i ²¹ ümmidññ ola mîvedâr
39a	Ümîdî	Gerden ü ĝuşına ħakup zer ü gevher ħâtem	Eyleyüp şadr-ı vezâretde sa'âdetle ķarâr

¹⁸ alup: alur ND. s. 176.

¹⁹ Bu beyit divanda mevcut olmayıp der-kenara yazılmıştır. Beyitin redifi bentle uyuşmamakla birlikte beyt bente göre fazladır. 31b.

²⁰ Mecmû'ada beytin ikinci mısrasının ilk harfi "Lâleler" şeklinde yazılmıştır. Ancak üzerine bir çizgi çekilmiş olup üstüne "jaleler" yazılmıştır. Biz burada divanı esas alarak "Jâleler" olarak kabul ettik. 37b., ÜD. s. 119

²¹ ravza-i: *mîve-i ÜD. s. 122.*

		Kendüye virdi bugün zinet ü ziver hâtem	Vire engüşt-i yed-i kadrüne ziver hâtem
40b	Ümîdî	Ğâret idüp yine gülzârî sipâh-ı Behmen Hıvfu haşyetle yirinde kuruyup ²² kaldı çemen	Mesned-i câh-ı celâlinde ser-efrâz oluben İrmeye hatır-ı âsüdeçe âşâr-ı subhân
42a	Ümîdî	Zeyn olup gevher-i jâleyle yine berg-i hazân Şan kırân eyledi Pervîn ile mâh-ı tâbân	Tâze vü hurrem olup devhâ-i bâğ-ı 'ömrün Hoş geçe sâye-i servünde senün halk-ı cihân
43b	Ümîdî	Çekdi şâhâne bugün gülşene ' asker lâle Al yapraklarını çözdü ser-â-ser lâle	Dil-i a' dâña dem-â-dem ura hançer süsen Yağa düşmenlerünün başına âzer lâle
45a	Ümîdî	Milket-i bâğî gelüp fetḥ itdi sultân-ı bahar Câ-be-câ dikdi ' alemler serv-i bustân-ı bahâr	' İzzet ü rif' atle bul dünyâda ' ömr-i câvidân Sağa zeyn itsün cinân bâğını Rıdvân-ı bahâr
46b	Ümîdî	Bir seher kilik-i bedî' in destine alup revan Başladı tecdîd-i aḥkâma debîr-i âsumân	Dilerüm dâ'im ²³ murâduñ luḫf-ı Hâk bağışlasun Devlet ile süresin ' âlemde ' ömr-i câvidân
47b	Şem'î	Bi-ḥamdillâh bu gün kadr ile ' âlem ' iyd-i ekberdür Mübârek bahtlu begler gibi ferḥunde- aḫterdür	İki ' âlemde maḫsûd ²⁴ u murâduñ Hâk revâ ²⁵ itsün Umaram her ne kim Hâkdan murâd itsen müyesserdür
49a	Şem'î	Çekdi suḫân-ı zafer gün gibi bir şubḥ liva Kûs-ı nuşret çalınup ḫoldı cihân şıyt u şadâ	Hâk te' âlâ nitekim ḫahr ide düşmenlerünj Serverâ cümleñün üzre kılcıcuñ üstün ola
50a	Şem'î	Hidâyet gün ²⁶ gibi toğdı yine bürc-i ' inâyetden Felek fülki ḫalâş itdi bizi girdâb-i miḫnetden	Nitekim ' iyd ola diller ola biñ can ile mesrur Şeh-i ' âlem-penâhı şaḫlagıl yâ Rab küdüretden
51a	Şem'î	Se' âdetle şalup sâye hümâ-yi evc-i sultânî Günümüz toğdı gördük âfitâb-ı zıll-i Yezdânı	Gice gündüz du' â eyler dil ü cân ile mü' minler Cihân ḫurduḫça ol şâhuñ ḫura devletü divânı
52a	Şem'î	Ḳudümünle eyâ maḫsûd-ı ' âlem Göñüller güldi cânlar oldı hurrem	Cihân ḫurduḫça ḫursun devlet ile İki ' âlemde Hâk itsün müsellemler
52b	Şem'î	Yine bir şâḫib-(kerem) gün ²⁷ gibi buldı rif' ati Geydi devlet ḫil' atın urındı tâc-ı ' izzeti	Nitekim zerrîn ²⁸ ola güllerle ' arûs-ı nev-bahâr ²⁹ Görmesin hergiz kırân ³⁰ gülzâr-ı ' ömrün zineti
54a	Şem'î	Yine âyine-i eflâke düşüp ' aks-i bahar Oldı bu sırça sarâyun içi pür-naḫş-ı nigâr	Olasın devlet ile bâğ-ı sa' âdetde muḫîm Eylesün tâze nihâlünj Hudâ ber-ḫordâr
55b	Şem'î	Şâhid-i gül yine ' arz eyledi gülşende cemâl Gülşenün güldi yüzi buldı leḫâfetde kemâl	Olasın devlet ile gülşen-i ' izzetde muḫîm Zâtuñj tâze ḫuta luḫf ile Hâk celle celâl
57a	Şem'î	(Bir şubḥ-dem ki bād-ı şabâ yaydı müşk-bâr)	Ser-sebz ü hurrem ola gülistân-ı devletün

²² kuruyup: kurıyu ÜD. s. 147.

²³ dâ'im: her dem ÜD. s. 108.

²⁴ maḫsûd: maḫsûduñ ŞD. s. 82

²⁵ revâ: edâ ŞD. s. 82

²⁶ gün gibi: kevkebi ŞD. s. 85.

²⁷ Divanda bu kelime "şâḫib-kerem" şeklindedir. Kelime divandan tamamlanmıştır. ŞD. s. 91.

²⁸ zerrîn: zeyn ŞD. s. 94.

²⁹ Bu mısradaki bir hece fazladır.

³⁰ kırân: ḫazân ŞD. s. 94.

		Virmişdi rûzîgâra şeref mevsim-i bahâr ³¹	Sağa yavuz şananları kahr ide Kırdigâr
58a	Şem'î	Yine 'âlem behâr ile bu gün Firdevs-i ekberdür Şanevber bâğda tûfî zülâl-i Hîzr Kevşerdür	Elûnden gül gibi cām-ı murâduñ olmasun hâli Behâr ile nitekim bezm-i gülşen bir-gül-i ³² terdür
59a	Şem'î	Huş devr idi zemâne eger olsa ber-karâr Ammâ kararî yok nitekim eşk-i cüybâr	İşbu du'âya şıdık ile âmîn diyenlere Şem'î cemâli nûrını 'arz ide Bîr ü Bâr
60b	'Amrî	Yine 'arûs-ı bahâr oldı nâz ile peydâ Gülâb u müşkle kıldı cihânı 'anber-sâ	Surûr-ı zevk ile 'âlemde müstedâm olasin İrilmaya özün-den İlahî zıll-ı Hudâ
61a	Necâfî	Zî 'âlem-i hüceste zihî mevsim-i bahar Kim bād hoş-nesim dūrür âb hoş-güvâr	Ser-sebz-ü hürrem ola gülîstân-ı devletünğ Devr itdügince bu yedi tolâb-ı ³³ bî-çarâr
62b	Necâfî	Ey ceng-cüyü 'arbede sâz ü yegâne tîğ Vey hışm ü kîn ü hiddet odına zebâne (tîğ) ³⁴	Rüy-ı zemîn kılıcıñuñ efgendesî ola Şalduqça âfitâb zemîn ü zamâna tîğ
65a	Necâfî	Bir dün ki kılmış idi cemâline âfitâb Müşgin gülâlesin gicenün 'anberîn niķâb	Gündüzi 'ıyd ü gicesi ķadr ola dem-be-dem Bârî katında her dilegi ola müstecâb
65b	Necâfî	Bidâr oluñ ki derde irişür devâ seher 'âdetdür açılur der-i darü's-şifâ seher	Târik ide şâm-ı ecel rûz-i 'ömrini ³⁵ Kıla ³⁶ çerâğî devletinü ³⁷ inîfâ seher
67a	Necâfî	Gülşende re'is olmağa ezhâra benefşe ³⁸ Demdür ki ķadem-rence kıla vara benefşe	Haķdan dilerem devlet ü 'ömrün ola cāvî Nitekim ola pîş-rev ezhâra benefşe
68b	Necâfî	Ĥamdüli'llâh kim irişdi yine devrân-ı kerem BaĤt ile çıkdı şeref taĤtına sultân-ı kerem	Giceyi ³⁹ ķadr ü günün 'id ide Sübhân-ı Ĥadim Görelüm taĤt-ı şerefde seni Sultân-ı ⁴⁰ kerem
69b	Necâfî	Yine gösterdi menâr-ı şâhdan didâr gül Şanasın kim oldı nür-i Ahmed-i Muhtâr gül ⁴¹	Tâc-verler üzre şâhâ şehriyâr olsa şehriyâr Nitekim ⁴² her nev-bahâr olur şeh-i ezhâr gül
70b	Sâfî	Seher ki peyk-i beşâret nevid-i çarĤ-ı berîn Urındı farkına bir âfitâbe-i zerrîn	Sipîhr-i evc-i sa'âdetde gün gibi dâ'im Vücüd-ı zât-ı şerîfüñ metîn ide mu'în
72a	Hicrî	Pür-âteş olsa hışm ile çekse zebâna tîğ Beñzer nazarda ejder-i âteş-feşâna tîğ	Gelmez yola 'adularuñı gönderüp felek Râh-ı fenâya ire revânın revâne tîğ
74a	Hicrî	Ey ser-efrâz u ser-âmed serv-ķad u server-i 'ilm	Arz Ĥurdıķça felek döndükçe dâ'im ķâ'im ol

³¹ Beytin ilk mısrası mecmû'ada yoktur. Mısra divandan tamamlanmıştır. ŞD. s. 102.

³² bir-gül-i: pür-gül-i ŞD. s. 106.

³³ tolâb-ı: dolabı NB. s. 66.

³⁴ Mecmû'ada ilk beytin ikinci mısrasının redifi "tîğ" eksiktir. 62b.

³⁵ 'ömrini: Ĥaşmuñı NB. s. 69.

³⁶ Kıla: Bula NB. s. 69.

³⁷ devletini: devletinin NCD. s. 69.

³⁸ Mecmû'ada bulunan kasîdenin beyit sıralaması divanla örtüşmemektedir.

³⁹ Giceyi: Giceni NB. s. 91.

⁴⁰ Sultân-ı: Hâkân-ı NB. s. 91.

⁴¹ Divanda bu beyit

"1 Yılda bir kerre menâr ı şâhdan didâr gül

Gösterür nite ki nür-i Ahmed-i Muhtâr gül" şeklindedir. NB. s. 82.

⁴² Nite: Nice NB. s. 84.

		Fetḥ ü nuşret ḥayline serdâr u ser-‘asker-i ‘ilm	Aksüñ olmasın o gençce olmadan rehber-i ‘ilm
75b	Hicrî	Pertev-i mihr-i cemâlün vireli ‘âleme nûr Gidüp zulmet-i ğam geldi şafâ ile sürür	Âsitânuñ oluban maşşud-ı erbâb-ı niyâz Çalına nevbet-i şâhî şevke dek çalına şûr
76b	Hicrî	Naşşibendî ne ‘aceb tâ’îfedür ey dil-i zâr Tırma pergâr-şifat kârdadur leyl ü nehâr	Şedef-âsâ yürü var ser-be-ser ey dil güş ol Tâ ki ol dürr-i yetime olasın cây-ı qarâr
77b	-	Saḡa kaçd-ı hezl edüp ey şâdıķ-encüm-i kühen ‘Arz u iḡlâs itse de ol tıfl-ı şüh-ı meh-cebîn	Dest-i hırş kes anuñ vaşlında ey miskîn saḡa Ol meh-i nâ-mihribândan göğdeki yılduz yaķîn

Sonuç

Mecmû'â-i Kasâid, kasîde nazım şekli ile yazılmış şiirlerden tertip edilmiş bir kasîde mecmû'âsıdır. Mecmû'â-i Kasâid kısmen nazire mecmû'âsı özelliği de göstermektedir. Mecmû'â fiziksel erk açısından genel olarak bir bütündür. Mecmû'â-i Kasâid tertip açısından genel olarak düzenli ve tertiplidir. Mecmû'âyı derleyen mecmû'âda bulunan kasîdeleri yazarken aynı şairlerin kasîdelerini art arda yazmış ve hepsini olmasada bazı şairlerin kasîdelerinin genel bir başlık altında toplamıştır. Mecmû'â-i Kasâid'de toplam 7 şairin kasîdeleri vardır. Bu şairler 15 ve 16. yüzyılda yaşamış divân şairleridir. Bu şairler; 'Amrî, Necâtî, Nev'î, Sâfî, Hicrî, Ümîdî ve Şem'î'dir. Mecmû'â-i Kasâid tamamen şiirlerden oluşmaktadır. Mecmû'âdaki kasîdelerin hepsi aruz vezni ile yazılmıştır. Mecmû'âda nesir bölümü yoktur. Mecmû'â-i Kasâid'deki bütün şiirler Türkçe'dir. Mecmû'ânın zahiriyesindeki eksikliklerden dolayı derleyeni ve derlenme tarihi tespit edilememiştir. Mecmû'â-i Kasâid'de şiir olarak 1 müfred beyit, 1 tarih manzumesi, 1 kıt'a ve 64 tane kasîde tespit edilmiştir. Kasîdeler dışındaki diğer şiirlerin kime ait oldukları tespit edilememiştir.

Mecmû'aya alınmış kasîdelere biçim, içerik, tür ve uzunluk açısından bakıldığında, kasîdelerin bilinçli bir şekilde seçildiği ve mecmû'aya alındığı ortaya çıkmaktadır. Mecmû'ada en fazla Nev'î'nin kasîdeleri bulunmuştur. Mecmû'anın %45 yani hemen hemen yarısı Nev'î'nin kasîdelerinden oluşmaktadır. Mecmû'ada Nev'î'nin bu denli fazla sayıda kasîdesinin bulunması, derleyicinin Nev'î'ye olan hayranlığını ve özel ilgisinin göstermektedir. Nevî, parlak, renkli ve hayallerle dolu kasîdeler yazmıştır. Kasîdelerinde Türkçe, Arapça ve Farsça'yı çok başarılı bir şekilde kullanmış, tasavvufi ve hikmetli sözler söylemiş aynı zamanda deyim ve vecizlerle sözlerini süslemiştir. Bununla beraber derleyici, 15 ve 16. yüzyıllarda yaşamış ve eser vermiş şairlerden de haberdardır. 15 ve 16. yüzyıllar, klasik Türk edebiyatı için kuruluşun tamamladığı ve zirvenin görüldüğü bir dönemdir. Necâtî 15., Nev'î 16. yüzyılın önemli şairlerindendir. Bunu dışında mecmû'ada şiirleri yer alan şairler, Anadolu ve Rumeli mevkilerinde doğup yetişmiş şairlerdir. Mecmû'a-i Kasâidin diğer bir önemli özelliği; derleyicinin seçtiği şair ve kasîdelerinin dilidir. Derleyicinin seçtiği şairler, Türkçeyi çok başarılı bir şekilde kullanan ve bunu şiire uyarlayabilen şairlerdir. Mecmû'adaki kasîdeler, ilk bakışta anlaşılabilir, daha sade, akıcı ve anlaşılır bir dile sahiptir. Özellikle kasîdelerde atasözü ve deyimler önemli bir yer tutmaktadır.

Mecmû'adaki kasîdelerde toplam 2423 beyit tespit edilmiştir. Her bir kasîde ortalama 37 beyitten oluşmaktadır. Buna göre mecmû'adaki kasîdeler genel olarak kısadır. Bu kasîdelerin başlıklarında şairlerin mahlasları mevcuttur. Mecmû'a-i Kasâidde 55 kasîdenin (ser-levha) başlığı mevcut olup 9 tane kasîdenin (ser-levha) başlığı yoktur. Bunlardan 1 tanesi Necâtî, 1 tanesi Hicrî ve diğer 7 tanesi Nev'î'nin kasîdeleridir. Mecmû'ada münacat, na't, tevhid gibi kasîde türleri yoktur. Mecmû'adaki kasîdelerin hepsi şahıslara yazılmış medhiye, şitâiyye, bahâriyye, kasriyye, verdiyye, seheriyye, sûriyye, dâriyye, mersiye, tiğiyiyye türünde kasîdelerdir. Mecmû'ada en fazla Sultân II. Murat'a yazılmış kasîdeler mevcuttur. Ayrıca dönemin diğer padişah, sadrazam ve önemli şahsiyetlerine yazılmış kasîdeler de bulunmaktadır. Bu kasîdeler genel olarak 5 bölümden oluşmaktadır. Bu bölümler teşbib, girizgâh, medhiye, fahriye ve dua bölümleridir. Mecmû'ada bulunan 4 tane kasîdede tegazzül bölümü bulunmuştur. Buna göre Mecmû'a-i

Kasâiddeki kasîdeler yapı olarak içinde çok fazla değişiklik barındırmayan, monoton bir özellik taşımaktadır. Mecmû'ada 1 numaralı kasîde dışında nesib bölümü olan kasîde yoktur.

Mecmû'a-i Kasâiddeki kasîdelerde; 8 farklı aruz kalıbı vardır. Mecmû'adaki kasîdelerde en fazla bulunan vezin kalıbı fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilâtün fâ'ilün kalıbıdır. Bu kalıp, genel olarak divân şiirinde en fazla kullanılan kalıplardan biridir. Mecmû'adaki kasîdelerde kafiye açısından mukayyed ve müesses kafiye yoktur. Kasîdelerde en fazla ân mürdef kafiye tespit edilmiştir. Bunun dışında 23 tane kasîdede redif bulunmuştur. 41 kasîdenin redifi yoktur. Yani mecmû'adaki kasîdelerin 3/1'inde redif vardır. Bu kasîdelerin 2 tanesinde iki kelimeli, 7 tanesinde bir kelimeli, 4 tanesinde bir ek ve bir kelimeli redifler bulunmuştur. Bu rediflerin hepsi Arapça ve Farsçadır. Buna göre; Mecmû'a-i kasâiddeki şiirler, ahenk unsurları açısından zengin sayılabilecek niteliğe sahiptir.

Kaynakça

- Aldemir, Kamil (2015). Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 Numaralı Şiir Mecmuası (Mecmua-i Kasa'id) (52a-91a Varak) (Transkripsiyonlu Metin-İnceleme), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Arıtan, Ahmet Saim (1993). “*Ciltçilik*”, DİA (7, s. 551-557). Türkiye Diyanet İşleri Vakfı Yayınları”, İstanbul.
- Aslan, Hatice (2016). Süleymaniye Kütüphanesi Es'ad Efendi Bölümü 3424 Numaralı Şiir Mecmûası (Mecmû'a-i kasâ'id) (299b-337a Varak) (İnceleme-Transkripsiyonlu Metin), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Ateşoğlu, Lokman (2003). Mecmû'a-i Kasâid-i Türkiye (1-107), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde.
- Aydemir, Yaşar (2001). “*Şiir Mecmuaları ve Metin Teşkilinde Mecmuaların Rolü*”. Bilig, Sayı: 19, s. 147-155.
- Aydemir, Yaşar (2010). “*Biyografi Kaynağı Olarak Mecmualar*”, Klasik Türk Edebiyatında Biyografi (Mustafa İsen Adına Uluslararası Sempozyum), AKM Yayınları, Ankara, s. 87-100.
- Bilgin, Orhan (2013). “*Yazma*”, DİA (43, s. 369-373). Türkiye Diyanet İşleri Vakfı Yayınları” İstanbul.
- Boysak, Nail (2007). Konya Bölge Yazma Eserler Kütüphanesi'ndeki 1479, 1591, 2752, 3005 Numaralı Şiir Mecmualarının Tanıtımı ve 2752, 005 Numaralı Mecmuaların Metni. (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Bozdağ, Hakan (2004). Mecmû'a-i Kasâ'id-i Türkiye (207-327 Varaklar), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Niğde.

- Ciğâ, Özkan (2013). Süheyl ü Nev-Bahâr (Metin-Aktarma, Art Zamanlı Anlam Değişmeleri, Dizin), Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Diyarbakır.
- Ciğâ, Özkan (2015). “Şeyh Gâlib’in Kaside ve Gazellerinde Redif Kullanım Analizi” Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.13, Diyarbakır, s. 240-256.
- Ciğâ, Özkan (2016). “Mevlâna Müzesi Kütüphanesinde Kayıtlı 1626 Numaralı İlâhî Mecmûası”, Dicle Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, S.17, Diyarbakır, s. 85-102.
- Çağbayır, Yaşar (2007). Ötüken Türkçe Sözlük, Ötüken Yayınları, İstanbul.
- Devellioğlu, Ferit (1996). Osmanlıca–Türkçe Ansiklopedik Lûgat, Aydın Kitabevi Yayınları, Ankara.
- Dikilitaş, Harun (2019). Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü 3424 Numaradaki Mecmûa-i Kasâid (126b-165a Varaklar Arası Transkripsiyonlu Metin ve İnceleme), Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Dokumacı, Neslihan (2017). Hüdâyî Efendi 1313 Numaralı Mecmû'â-i Eş'âr (İnceleme-Metin). (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Harran Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Şanlıurfa.
- Elmalı, Hüseyin (2001). “Arap Edebiyatında Kaside”, DİA (24, s. 562-564). Türkiye Diyanet İşleri Vakfı Yayınları”, İstanbul.
- Erünsal, İsmail (2007). “Reddâde”, DİA (34, s. 515). Türkiye Diyanet İşleri Vakfı Yay.”, İstanbul.
- Gıynaş, Kamil Ali (2011) “Şiir Mecmuaları Hakkında Yapılan Çalışmalar Bibliyografyası”, Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi, Sayı: 25, Konya, s. 245-260.
- Gıynaş, Kamil Ali (e-kitap). Pervâne Bey Mecmuası, <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-194492/pervane-bey-mecmuasi.html> (Erişim Tarihi: 08.03.2020)
- Gürbüz, Mehmet (2012). “Şiir Mecmuaları Üzerine Bir Tasnif Denemesi” Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı. Turkuaz Yayınları, İstanbul.
- Gürbüz, Mehmet (2013). “Şiir Mecmualarının Kaynakları Üzerine”. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/1 Winter 2013, p. 315-322
- Gürbüz, Mehmet (2013). “Osmanlı Şiirinin Hazinesi: Mecmualar ve Cönkler Çalışması”, Turkish Studies, Vol. 8/1 (Winter), s. 2709-2909.
- İpekten, Haluk (2015). Eski Türk Edebiyatı: Nazım Şekilleri ve Aruz, Dergah Yayınları, İstanbul.
- İz, Fahri (2017). Eski Türk Edebiyatında Nazım 1., Akçağ Yayınları, Ankara.
- Kacar, Kübra (2019). Bibliotheque Nationale Turc 306 Numarada Kayıtlı Mecmuanın Transkripsiyonlu Metni ve MESTAP'a Göre Tasnifi, Giresun

Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Giresun.

Karakuş, Yasemin (2014). Seyyid Nizamoğlu Mersiyelerini İçeren Bir Şiir Mecmuası: Mecmû'a-i Kasâid, İstanbul Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul.

Karevellioğlu, Murat Ali (2015). Mecmû'â-i Kasâid-i Türkiyye, Türk Dil Kurumu Yayınları, Ankara.

Kaya, Muhammet (2016). Mecmû'a-yı Kasâid ve Hikâyât: İnceleme-Metin-Sözlük-Tıpkıbasım, Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.

Kılıç, Atabey. (2012) “*Mecmûa Tasnifine Dâir*” Eski Türk Edebiyatı Çalışmaları. VII: Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı. (Hazırlayan Hatice Aynur vd.): Turkuaz Yayınları, İstanbul, s.75-96.

Köksal, Mehmet Fatih (2012). Eski Türk Edebiyatında Tenkit ve Teori. Kesit Yayınları, İstanbul.

Köksal, Mehmet Fatih (2012). Şiir Mecmûalarının Önemi ve “Mecmûaların Sistematik Tasnifi Projesi” (MESTAP). Mecmûa: Osmanlı Edebiyatının Kırkambarı, Turkuaz Yayınları, İstanbul, s. 409-431.

Köksal, Mehmet Fatih (2016). Ya kebîçe: Mecmualar Arasında, Kesit Yayınları, İstanbul.

Köksal, Mehmet Fatih (2017) Mecma'u'n-Nezâ'ir. Kültür ve Turizm Bakanlığı (e-kitap: <https://ekitap.ktb.gov.tr/TR-195954/mecmaun-nezair-edirneli-nazmi.html>) (Erişim Tarihi: 08.03.2020)

Köksal, Mehmet Fatih (2018) “*Yazma Mecmualara Dair Yeni Bir Tasnif Denemesi*” 2. Uluslararası Avrasya Sosyal Bilimler Kongresi (ICOESS 2018) s.87-92. Antalya.

Kurnaz, Cemal; Aydemir, Yaşar (2013). “*Mecmualara Sorulması Gereken Sorular*”. Turkish Studies - International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/1, Winter 2013, p. 51-64,

Kurnaz, Cemal; Çeltik, Halil (2010). Divân Şiiri Şekil Bilgisi, Berikan Yayıncılık, Ankara.

Kurnaz, Cemal; Çeltik, Halil (2013). “Şairlerin Gözüyle Mecmua”. Turkish Studies- International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic Volume 8/1, Winter 2013, p. 21-49.

Kut, Günay (1986). “Mecmua”. Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi Devirler/ İsimler/ Eserler/ Terimler, (6. C, 170) Dergâh Yayınları, İstanbul.

Levend, Ağâh Sırrı (1998). Türk Edebiyatı Tarihi, Türk Tarih Kurumu Basımevi, Ankara.

Mecmû'â-i Kasâid, Yapı Kredi Sermet Çifter Araştırma Kütüphanesi, Y-723.

- Mengi, Mine (1997). “Bir Şiir Mecmuası Hakkında”. Ankara Üniversitesi Türkoloji Dergisi, Ankara, C.7, s.78.
- Özcan, Abdülkadir (1997). “Harbiye”. DİA, (16, s. 115-119) Türkiye Diyanet İşleri Vakfı Yayınları”, İstanbul.
- Özel, Songül (2016). Süleymaniye Kütüphanesi Esad Efendi Bölümü 3424 Numaradaki Mecmû'a-i Kasâ'id (261b-299a Varakları Arası) İnceleme-Metin, Cumhuriyet Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Sivas.
- Pala, İskender (2001). “Türk Edebiyatında Kasîde”, DİA (24, s. 564-566), Türkiye Diyanet İşleri Vakfı Yayınları”, İstanbul.
- Readhouse Büyük Sözlük II (Türkçe-İngilizce). (2015), Sev Yayıncılık, İstanbul.
- Sürmeli, Emire Mecmû'a-i Kasâid-i Türkiyye (İnceleme-Metin) (Varak 108-206) (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi), Niğde Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Niğde, 2003.
- Şenödeyici Önder; Akdağ, Ahmet (2015). “Mecmualar ve Cönkler”, Osmanlı Edebi Metinlerini Anlama Kılavuzu, İstanbul: Kesit Yayınları, s. 367-388.
- Tanyıldız, Ahmet (2012) “Şiir Mecmûalarının Neşri Hakkında”, Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi, C. 5, S.21, s. 224-239.
- Tarlan, Ali Nihad (1948). Şiir mecmualarında 16. ve 17. Asır Divân Şiiri Rahmi ve Fevri, İstanbul Üniversitesi Yayınları, İstanbul.
- Uzun, Mustafa İsmet (2003). “Mecmû'â”, DİA (28. s. 265-268), Türkiye Diyanet İşleri Vakfı Yayınları”, İstanbul.
- Yeğin, Abdullah (2013). Yeni Lügat. Hizmet Vakfı Yayınları, İstanbul.
- Yılmaz, Ozan (2008). “Metin Te'sisinde şiir Mecmualarının Katkısına Bir Örnek: Süleymaniye Kütüphanesi Hacı Mahmud Efendi Koleksiyonu 5214 Numaralı Mecmua ve Muhtevası”, Divân Edebiyatı Araştırmaları Dergisi, S.1, İstanbul, s. 255-280.
- Yilter, Sait (2006). Mecmu'a-i Kasa'id ve Gazeliyyat (Mecmu'a-i Devavin) (Halet Efendi Mülhakı, Süleymaniye Ktp. No:245) (İnceleme-Metin-Tıpkı Basım), Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Kayseri.
- Yöntem, Ali Canip (1996). “Bazı Mecmû'âlara Dâir”, Eski Türk Edebiyatı Üzerine Makaleler, Sözlük Yayınları, İstanbul, s. 486-4

